



Het Verdrag van Lissabon, wat heb ik eraan?





De samenwerking tussen de landen in de Europese Unie wordt sinds 60 jaar vastgelegd in Verdragen. Daarin staan de „spelregels” die gelden voor de lidstaten, de instellingen van de Europese Unie en de burgers. Deze Verdragen worden van tijd tot tijd vernieuwd omdat de maatschappij en de Europese Unie veranderen. Zo is de EU de laatste jaren gegroeid van 15 naar 27 lidstaten. Om beter te kunnen samenwerken hebben de EU-lidstaten in 2007 het Verdrag van Lissabon ondertekend. Het Verdrag is op 1 december 2009 in werking getreden. Het Verdrag is erop gericht om de Europese Unie beter bestuurbaar en democratischer te maken.

Wat er precies veranderd is met het Verdrag van Lissabon en wat jij eraan hebt, lees je in deze brochure.

Het Verdrag van Lissabon

De Europese instellingen in het kort

Meer macht voor het Europees Parlement

Petitierecht

Europees burgerinitiatief

Meer openheid in het EU-bestuur

Gele- en oranje kaartprocedure

Effectievere besluitvorming

Twee nieuwe gezichten

Mensenrechten

Meer informatie over de EU



De Europese instellingen in het kort

In de Europese Unie zijn verschillende instellingen betrokken bij de besluitvorming. De belangrijkste staan hieronder.

De *Europese Raad* is de vergadering van staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten. Deze instelling zet de grote lijnen van het Europese beleid uit. Voor Nederland is de minister-president lid. De Europese Raad is bekend van de Europese toppen.

De *Raad van ministers* (niet te verwarren met de Europese Raad) bestaat uit vakministers van de 27 lidstaten die vergaderen over wetsvoorstellen en beleidsmaatregelen. De Raad heeft een wisselende samenstelling. Als er over landbouw vergaderd wordt, komen de 27 ministers van Landbouw bij elkaar in de Landbouw- en Visserijraad. Voor milieu kennen we de Milieuraad, voor economische en financiële zaken de Ecofin-raad, voor buitenlandse zaken de Raad Buitenlandse Zaken, enzovoort.

De *Europese Commissie* (EC) vormt het dagelijks bestuur van de EU en doet voorstellen voor Europese wetgeving. De 27 Eurocommissarissen (voor ieder land één) zijn verantwoordelijk voor één of meer beleidsterreinen. De Nederlandse Eurocommissaris Neelie Kroes is verantwoordelijk voor de Digitale Agenda.

Het *Europees Parlement* (EP) is de vertegenwoordiging van de burgers van de Europese Unie. Het neemt wetgeving en de Europese begroting aan. Daarnaast controleert het de Europese Commissie. Het EP bestaat uit 754 afgevaardigden onder wie 26 Nederlanders.

Het *Hof van Justitie* ten slotte, waakt erover dat de wetten en regels die in Europa gemaakt worden, correct worden toegepast. Het Hof is gevestigd in Luxemburg.



Meer macht voor het Europees Parlement

Meer dan de helft van de in Nederland geldende wetgeving is afkomstig uit Brussel. Verreweg de meeste Europese wetgeving komt op de volgende manier tot stand: de Europese Commissie dient een wetsvoorstel in, het Europees Parlement debatteert hierover en kan wijzigingen aanbrengen, waarna het Europees Parlement en de Raad van ministers gezamenlijk beslissen.

Het Europees Parlement (EP) heeft met het Verdrag van Lissabon aanzienlijk meer macht gekregen. Het beslist nu mee over vrijwel alle Europese wetgeving. Op de gebieden landbouw en visserij, energie, financiële steun aan regio's en economische sectoren (structuurfondsen), grenscontroles, asielbeleid, immigratie en bepaalde aspecten van politiewerking beslist het EP samen met de Raad. Dit betekent dat het EP voorstellen kan goedkeuren, wijzigen of verwerpen. Ook heeft het Europees Parlement het laatste woord over de begroting van de EU. Aangezien het Europees Parlement rechtstreeks gekozen wordt door de burger, heb jij, door het Verdrag van Lissabon, ook meer te vertellen gekregen binnen de EU.



Petitierecht

Iedere burger van de Unie kan gebruik maken van zijn of haar petitierecht. Dit is het recht om individueel of samen met andere burgers een kwestie aan te kaarten bij het Europees Parlement. Dit gaat via het indienen van een verzoekschrift (petitie) over een onderwerp op het werkkterrein van de EU dat de burger rechtstreeks aangaat. Een verzoekschrift kan een individueel verzoek zijn, een klacht, een opmerking over de toepassing van het EU-recht of een oproep aan het Europees Parlement om een bepaald standpunt in te nemen. Verzoekschriften stellen het Parlement in de gelegenheid de aandacht te vestigen op schending van de rechten van de Europese burger door een lidstaat, een lagere overheid of een andere instelling. Meer informatie over het indienen van een verzoekschrift vind je op de website van het EP, europarl.europa.eu, onder het kopje *Over het Parlement — Verzoekschriften*.



Europees burgerinitiatief

Wie één miljoen handtekeningen weet te verzamelen kan ook via de Europese Commissie zijn stem doen gelden in de Europese wetgeving. Vanaf 1 april 2012 kunnen burgers namelijk de Europese Commissie verzoeken om een wetsvoorstel te maken over een bepaald onderwerp. Daar is wel een aantal voorwaarden aan verbonden.

Allereerst moet het onderwerp onder de bevoegdheid van de Europese Commissie vallen. Verder zijn ten minste één miljoen handtekeningen van stemgerechtigde burgers nodig die het zogenaamde burgerinitiatief steunen. Deze burgers moeten afkomstig zijn uit minimaal een kwart van het totale aantal Europese lidstaten. Eerder was dit bepaald op een derde, maar door optreden van het Europees Parlement is dit bijgesteld naar een kwart, wat het verzamelen van de miljoen handtekeningen iets makkelijker maakt.

Wanneer het burgerinitiatief aan de vereisten voldoet, wordt de indiener bij de Commissie uitgenodigd om het initiatief toe te lichten. Ook krijgt hij of zij de gelegenheid het initiatief in een hoorzitting van het Europees Parlement te presenteren. De Commissie zal vervolgens aangeven wat zij met het initiatief gaat doen.





Meer openheid in het EU-bestuur

Meer openheid en een beter toegankelijke EU voor de burger zijn belangrijke speerpunten in het Verdrag van Lissabon. Het Europees Parlement vergadert dan ook in het openbaar, net zoals de Raad van ministers wanneer deze vergadert en stemt over een wetsvoorstel. Bij de parlementaire vergaderingen mogen burgers aanwezig zijn. De openbare Raadsvergaderingen zijn live te volgen via de website <http://video.consilium.europa.eu>.

Ook zijn de documenten van het EP en de Raad van ministers over de wetgevingsprocedure openbaar. Verder voeren de Europese instellingen een regelmatige dialoog met organisaties die verschillende maatschappelijke groepen, meningen en belangen vertegenwoordigen.



Gele- en oranje kaartprocedure

Het is belangrijk dat de Europese Unie zich niet overal mee bemoeit. Het Verdrag van Lissabon benadrukt daarom dat de Europese Unie alleen optreedt op die gebieden waar de lidstaten dit niet of onvoldoende op nationaal, regionaal of lokaal niveau kunnen doen. Dit heet het „subsidiariteitsprincipe“. De nationale parlementen van de lidstaten zien erop toe dat niet van dit principe afgeweken wordt.

Dat doen ze als volgt: wanneer een derde of meer van de nationale parlementen vindt dat een wetvoorstel van de Europese Commissie beter op nationaal niveau geregeld kan worden, dan moet de Commissie het voorstel heroverwegen. Dat heet de „gele kaartprocedure“. Als de Commissie het voorstel toch wil doorvoeren, moet ze duidelijk maken waarom optreden op Europees niveau echt beter is.

Op verzoek van Nederland is er ook een „oranje kaart“ gekomen. Als de helft of meer van de nationale parlementen van mening is dat het voorstel niet overeenkomt met het subsidiariteitsprincipe, moet de Commissie overwegen of het voorstel van tafel gaat. Zet de Commissie toch door, dan kan de Raad van ministers met 55 % van de stemmen het hele voorstel alsnog schrappen. Ook als een meerderheid van de uitgebrachte stemmen in het Europees Parlement tegen is, wordt het voorstel afgeblazen.



Effectievere besluitvorming

Het Verdrag van Lissabon heeft een snellere en effectievere besluitvorming in de EU tot stand gebracht. In de Raad van ministers, die samen met het Europees Parlement beslist over wetsvoorstellen, wordt vaker dan voorheen gestemd met gekwalificeerde meerderheid in plaats van met unanimiteit. Unanimiteit betekent dat alle lidstaten vóór een voorstel moeten zijn. Elke lidstaat die tegen is kan met zijn stem dus een besluit tegenhouden. Een gekwalificeerde meerderheid zit tussen unanimiteit en een gewone meerderheid (de helft van de uitgebrachte stemmen plus één) in. Zo houdt vanaf 2014 stemmen met gekwalificeerde meerderheid in dat besluiten van de Raad van ministers de steun moeten krijgen van ten minste 55 % van de lidstaten die ten minste 65 % van de bevolking van de EU vertegenwoordigen.

Voor belangrijke beleidsgebieden als belastingen en defensie blijft unanimiteit van stemmen gelden. De Europese Unie kan een lidstaat dus niet verplichten manschappen te leveren voor een militaire of politiemissie.



Twee nieuwe gezichten

Zoals eerder genoemd zet de Europese Raad, vertegenwoordigd door 27 Europese staatshoofden en regeringsleiders, de grote lijnen van het Europese beleid uit. Om voortdurend en consequent vaart te zetten achter de werkzaamheden van de Europese Raad, is er een nieuwe functie in het leven geroepen, die van voorzitter van de Europese Raad. Deze persoon moet de activiteiten van de EU zichtbaarder en consequenter maken.

De voorzitter van de Europese Raad wordt soms ook president van de Europese Unie genoemd, maar die benaming is niet juist. De EU is geen staat en de voorzitter is alleen voorzitter van de instelling de Europese Raad, niet van de hele Europese Unie. De voorzitter wordt door de Europese Raad gekozen voor een periode van 2,5 jaar met maximaal één verlenging. Sinds december 2009 is **Herman Van Rompuy** de voorzitter. Hij is in 2012 herkozen voor een tweede termijn.

Een tweede, vernieuwde functie in de EU is de hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid. Dit is sinds december 2009 **Catherine Ashton**. De hoge vertegenwoordiger heeft sinds het Verdrag van Lissabon officieel als taak de Europese Unie één gezicht en één stem te geven naar de rest van de wereld. Ashton coördineert als voorzitter van de Raad Buitenlandse Zaken de buitenlandse betrekkingen van de Europese Unie. De hoge vertegenwoordiger is ook vicevoorzitter van de Europese Commissie.



VRIJHEID

© Europese Unie 2011 PE-EP

Sa
Kha
rov

SACHAROV-PRIJS
VOOR VRIJHEID VAN DENKEN

ARABISCHE LENTE

2011

Mensenrechten

De Europese Unie is gebaseerd op gemeenschappelijke waarden als respect voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten. Het belang dat de EU aan deze waarden hecht is vastgelegd in het Handvest van de grondrechten. Het Verdrag van Lissabon heeft dit Handvest, dat de Europese lidstaten in 2000 hebben ondertekend, juridisch bindend gemaakt. Dit betekent dat de burger naar de rechter kan stappen indien hij vindt dat de Europese instellingen (of de lidstaten wanneer zij Europees beleid uitvoeren) zijn rechten schenden.

Tot de rechten die iedereen heeft, behoren de bescherming van persoonsgegevens, het recht op het aanvragen van asiel, het recht op onderwijs, non-discriminatie, gelijkheid van mannen en vrouwen en belangrijke sociale rechten als toegang tot de sociale zekerheid en sociale bijstand.



Meer informatie over de EU

– De EU op het web

Informatie over de Europese Unie vind je op de Europa-website europa.eu en op europa-nu.nl.

– Bezoek ons

In het Huis van Europa in Den Haag kun je terecht voor al je vragen over Europa. Loop eens binnen bij ons Informatiepunt, waar iedereen zich op de hoogte kan stellen van de stand van de Europese besluitvorming, het ontstaan van de Europese Unie of werken bij een Europese instelling.

Huis van Europa

Korte Vijverberg 5/6

2513 AB Den Haag

NEDERLAND

Tel. +31 703135400

E-mail: epdenhaag@europarl.europa.eu

www.europeesparlement.nl

Openingstijden: maandag t/m vrijdag
van 9.00 tot 16.00 uur



Wil je met eigen ogen zien hoe Europa

werkt en hoe de Europarlementariërs besluiten over wetgeving, breng dan een bezoek aan Brussel of Straatsburg. In Brussel kun je terecht in het bezoekerscentrum, het Parliamentarium, voor een interactieve multimediarondleiding over de geschiedenis van de Europese integratie en de impact daarvan op ons dagelijks leven. In Straatsburg en Brussel kun je een parlementaire vergadering bijwonen. Meer informatie hierover vind je op de website europarl.europa.eu/visiting/nl

Meer gegevens over de Europese Unie vind je op internet
via de Europaserver (<http://europa.eu>).



Publicatiebureau

Omslagfoto: © Jorg Greuel/Getty Images

© Europese Unie, 2012
Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP ELEMENTAIR CHLOORVRIJ GEBLEEKT PAPIER (ECF)



doi:10.2861/15121